

В. В. МОРОЗ (канд. пед. наук, доц.)

Київський інститут соціальних та культурних зв'язків імені святої княгині Ольги

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

У статті обґрунтовано погляди на деякі аспекти теоретико-методичних досліджень використання інноваційних технологій у фаховій підготовці майбутнього вчителя та запропоноване авторське бачення особливостей їх застосування у вищій школі.

Ключові слова: інноваційні технології, підготовка майбутнього вчителя, вища школа.

Постановка проблеми. XXI століття проголошено ЮНЕСКО «століттям освіти», що, в свою чергу, висуває нові вимоги до вищої освіти – забезпечити таку підготовку ініціативних, конкурентоздатних фахівців, які могли б самостійно і творчо вирішувати соціально-економічні, матеріально-технічні, психологічні, культурологічні, освітньо-педагогічні задачі. У “Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті” наголошено на необхідності забезпечення високої якості підготовки сучасних фахівців, їх конкурентоспроможності на ринку праці. Підготовка майбутніх учителів до професійної діяльності у сучасних ринкових умовах передбачає застосування у вищих навчальних закладах інноваційних технологій навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що різні аспекти досліджуваної проблеми розробляються у працях вітчизняних учених: філософсько-методичний аспект (В. П. Андрущенко, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень, В. О. Огнев'юк та ін.); з теорії і практики сучасної педагогіки та педагогічної творчості в умовах застосування інновацій (Л. М. Ващенко, Л. І. Даниленко, І. М. Дичківська В. І. Луговий, С. О. Сисоєва та ін.).

Проведений аналіз джерельної бази дає можливість констатувати, що на сучасному етапі накопичений певний досвід застосування у вищих навчальних закладах інноваційних технологій навчання. Проте потреба у всебічному комплексному вивченні та осмисленні питання впровадження у вищих навчальних закладах інноваційних технологій навчання, що забезпечить підвищення рівня їхнього професіоналізму та компетентності і відповідає новим соціальним і освітнім тенденціям, актуалізує проблему дослідження.

Мета статті полягає у висвітленні питання впровадження інноваційних технологій навчання у підготовці майбутнього вчителя.

Задля досягнення мети перед собою ми поставили такі завдання: здійснити аналіз публікацій сучасних науковців щодо стану зазначеної проблеми з позицій загальнотеоретичного, науково-педагогічного та спеціального підходів і методичних основ, механізму та шляхів їх використання на практиці; з'ясувати основні поняття дослідження “інновація”, “інноваційна діяльність”, “інноваційні технології”, “педагогічні технології”, “готовність педагогічних працівників до інноваційної діяльності”; узагальнити досвід практичної роботи педагогічних працівників щодо здійснення інноваційної діяльності в дошкільній освіті.

Виклад основного матеріалу. Ефективність і якість діяльності особистості здебільшого залежать від багатоманітності проявів людської індивідуальності у поєднанні загальносоціальних і етноментальних властивостей. Все це докорінно змінює ставлення до процесу навчання і до його основних системоутворюючих факторів. Якщо раніше, в міру своєї природної можливості до пізнання, людина могла забезпечити собі прийнятний з точки зору основний і необхідний адаптації результат, то на сьогодні, тим більш у майбутньому, загальних знань або знань основних характеристик чогось буде явно недостатньо. Людина вимушена все більше і більше входити у світ якісних перетворень, здійснюваних завдяки якісним змінам у самому знанні. Можна сказати, що якісні показники життя, і в більшому ступені діяльності, будуть залежати від того, наскільки успішно людина буде використовувати свої здібності для неперервного поповнення запасу знань, їх використання,

модернізації, і більше того, якісного перетворення. Навчання, таким чином, висувається в число основних і пріоритетних видів людської діяльності як необхідна умова розвитку будь-якої системи.

Навчання, і це беззаперечно, повинно бути ефективним, продуктивним, творчим, науковим і т.д. Воно на необхідних когнітивному й особистісному рівнях повинно задіяти всі наявні в людині ресурсні як реальні, так і потенційні можливості.

Усе зазначене вище є основою для наукового обґрунтування необхідності застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх педагогів.

Відомо, що підвищення ефективності навчально-виховного впливу на дитину можливе за умови підготовки творчого педагога-професіонала такого рівня, який би був конкурентоспроможним на ринку освітніх послуг.

Водночас традиційна система підготовки майбутніх працівників дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів не повною мірою виконує поставлені завдання. Тому виникає суперечність між потребами суспільства в педагогах дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів, готових до інноваційної діяльності в системі освіти і професійною компетентністю педагогів, яких готують вищі педагогічні навчальні заклади.

На сучасному етапі модернізації освіта в цілому відходить від тотальної уніфікації навчально-виховного процесу, змінюється на засадах демократизму, національної спрямованості, інтегративності, гуманізації, особистісної орієнтації.

Практика діяльності педагогічних працівників доводить, що традиційні педагогічні підходи щодо підготовки педагогічних працівників освіти до практичної роботи в сучасних навчальних закладах часто вже не спрацьовують, а звідси наявний рівень професійної компетентності фахівців із вищою педагогічною освітою не може задовольняти потреби сьогодення.

Тож підготовка педагогічних працівників до інноваційної діяльності пов'язана з важливими науковими та практичними завданнями. Звернення до проблем інноватики і відокремлення їх як найважливішого напрямку сучасної наукової думки є результатом усвідомлення зростаючої динаміки інноваційних процесів у суспільстві [1; 2].

У сучасних умовах ситуація в усіх сферах життя стає надто динамічною. Трансформація суспільного устрою в Україні вимагає суттєвих змін у системі вищої педагогічної освіти. Прослідковується характерна тенденція до посилення інноваційності у сфері підготовки нової генерації фахівців для системи, готових працювати у швидкозмінних соціально-політичних умовах.

Педагогічні інноваційні процеси, як зазначає І. М. Дичківська, стали предметом спеціального дослідження вчених у 50-ті роки на Заході і в останнє десятиріччя ХХ століття в нашій країні [1, с. 8]. На теоретико-методологічному рівні найбільш фундаментально проблема нововведень представлена в роботах І. Бестужева-Лади, О. Круглікова, І. Перлакі, Б. Сазонова та ін.

Запропонований ученими розгляд нововведень з позицій системно-діяльнісного підходу дозволяє аналізувати не лише окремі стадії інноваційного процесу, але й перейти до комплексного вивчення нововведень.

Педагогічна інноватика як галузь знань нового знання, проблеми оновлення педагогічної практики як соціально-педагогічної закономірності в розвитку інноваційних процесів представлені в дослідженнях Л. Даниленко,

В. Загвязинського, В. Ляудіса, А. Маркової, В. Паламарчук, О. Пехоти, О. Савченко, Г. Сухобської, Т. Шамової та ін.

У науковій літературі є чимало трактовок цього поняття, але всі вони сходяться в одному: інновація – це впровадження нового.

Інновації у галузі освіти спрямовані на формування особистості, її здібності до науково-технічної та інноваційної діяльності, на оновлення змісту освітнього процесу. Впровадження нетрадиційних педагогічних технологій суттєво змінює освітньо-розвивальний процес, що дозволяє розв'язувати багато проблем розвивального, особистісно-орієнтованого навчання, диференціації, гуманізації, формування індивідуальної освітньої перспективи студентів.

Треба навчати майбутнього педагога узагальнювати свій досвід, підводити підсумки знань, презентувати себе.

Аналіз публікацій сучасних науковців щодо інноваційних процесів в освіті дали можливість уточнити основні поняття нашого дослідження, а саме:

- інновація - це новий педагогічний засіб (ідеї, підходи, методи, технології), комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, які в поданому вигляді у таких поєднаннях ще не використовувалися в конкретній освітній установі або в діяльності окремого суб'єкту;

- інноваційна діяльність – діяльність із створення, використання, розповсюдження нового в освіті;

- інноваційна діяльність педагога– складова частина його педагогічної діяльності з освоєння, проектування, реалізації, оцінки і коректування інновації в системі освіти;

- інновація в освіті - створення пізнавально-активного поля позитивного потенціалу навчання учнів, в якому кожна дитина почуває себе комфортно, цікаво, затишно, де забезпечується розвиток вільної особистості, задовольняються її освітні потреби та інтереси, душевне задоволення, культивується віра дитини в саму себе;

- готовність педагогічних працівників до інноваційної діяльності в освіті – володіння комплексом узагальнених знань і професійних умінь, які дають можливість педагогу продукувати та приймати нововведення, вносити нові елементи в традиційну систему навчання дошкільників; характеризується вищим ступенем творчості педагога, що дозволяє створювати особливий світ, а якому навчаються діти.

- Людина розвивається під впливом подвійного кола обставин: стихійного впливу людей, усього оточуючого середовища та свідомого впливу одних людей на інших. Для цілісного розуміння природи навчання та виховання необхідно досконало вивчати всі обставини, що впливають на зазначений процес. Проте в рамках нашого дослідження ми звертаємо увагу на цілеспрямований навчально-виховний процес, що здійснюється педагогами в системі освіти.

Вивчення досвіду роботи навчальних закладів м. Києва показав, що в кожному з них в більшій чи меншій мірі здійснюється інноваційна діяльність, оскільки сьогодні, конкурентність на освітньому ринку закладів, які займаються навчанням, вихованням і розвитком дитини, не дають можливості працювати по-старому.

Аналіз вивчення стану готовності керівників навчальних закладів до управління інноваційно-педагогічною діяльністю здійснювалося на основі критеріально-ціннісного підходу, а саме таких критеріїв та показників: обізнаність із інноваціями в освіті:

- інформованість щодо інновацій в освіті;

- володіння знаннями щодо технології використання освітніх інновацій в навчальних закладах);

- володіння вміннями передавати знання щодо впровадження інновацій в навчальному закладі (уміння озброювати вчителів-вихователів знаннями щодо інновацій в освіті;

- уміння формувати у педагогів глибоку переконаність в необхідності впровадження інновацій;

- уміння розвивати пізнавальну активність і самостійність вчителів-вихователів щодо розширення власних знань з інновацій в освіті;

- уміння ясно й чітко висловлювати свою думку при подачі інформації про педагогічну інновацію;

- уміння подавати матеріал щодо інновацій в освіті аргументовано, послідовно, точно використовуючи понятійні номінації);

- обізнаність із впровадженнями інновацій в практику роботи навчального закладу (знання, що потрібно, що можна та як оптимально запроваджувати певну інновацію;

- уміння науково обґрунтовувати та довести правильність своєї версії;

- уміння спонукати вихователів до висунування та обґрунтування власних версій;

- уміння обмінюватися ідеями, судженнями про позитивне та негативне в певній інновації;

- уміння слухати і чути точку зору інших педагогічних працівників);

- володіння вміннями формувати в учителів-вихователів готовність використовувати теоретичні знання щодо інновацій в освіті на практиці (уміння організовувати пізнавальні процеси в інноваційно-педагогічній діяльності; уміння розвивати пізнавальну активність і самостійність учителів-вихователів, залучаючи до практичної дослідницької діяльності);

- наявність необхідних психолого-педагогічних знань про загальні закономірності інновацій в освіті (знання директивних документів щодо інновацій в освіті; знання нових досліджень психолого-педагогічних наук і технологій щодо управління інноваційно-педагогічною діяльністю; уміння створювати позитивний емоційний настрій на уроках (заняттях); уміння встановлювати педагогічно цілевідповідні стосунки з педагогами);

- врахування доступності інновацій (врахування вікових особливостей дітей; врахування рівня професійної компетентності учителів-вихователів;

- використання особистісно орієнтованого підходу до педагогів щодо запровадження інновацій);

- уміння організовувати діяльність педагогічного колективу щодо впровадження інновацій в навчальному закладі (уміння ставити завдання щодо впровадження інноваційно-педагогічної діяльності в навчальному закладі; уміння враховувати педагогічні ситуації в ході впровадження інноваційно-педагогічної діяльності в навчальному закладі; уміння структурувати педагогічну взаємодію у процесі управління інноваційно-педагогічною діяльністю; уміння взаємооцінювати результати запровадження інноваційно-педагогічної діяльності);

- уміння взаємопрогнозувати наслідки результатів запровадження інноваційно-педагогічної діяльності в навчальному закладі;

- уміння виховувати почуття відповідальності у педагогів за впровадження інновацій у педагогічній діяльності;

- уміння комунікативно взаємодіяти з педагогічним персоналом щодо інновацій в освіті (уміння ясно й чітко висловлювати свою думку при подачі інформації про педагогічну інновацію; уміння подавати матеріал щодо інновацій в освіті аргументовано, послідовно, точно використовуючи понятійні номінації; уміння обмінюватися ідеями, судженнями про позитивне та негативне в певній інновації; уміння слухати і чути точку зору інших педагогічних працівників);

- уміння організовувати контроль за впровадженням інновацій в навчальному закладі (уміння здійснювати цілеспрямований контроль: уміння обговорити результати контролю з педагогами).

Проведений педагогічний експеримент засвідчив, що рівень готовності вчителів-вихователів початкової школи до інноваційної діяльності не завжди є достатнім і високим, що і стало підставою для необхідності здійснення цілеспрямованої роботи на рівні університету. Так., у цьому навчальному році було проведено 9 навчальних семінарів з курсу „Педагогічні технології в початковій школі” (тривалість занять 2 академічні години, з них 0,5 години – теорія, 1,5 години - тренінгові заняття), метою яких було підвищення готовності майбутніх педагогів до інноваційної діяльності. Підвищення теоретичних знань забезпечувалося за рахунок таких тематичних блоків: „Методологічні основи інноваційної діяльності в освіті”, „Інноваційні педагогічні технології в початковій школі”, „Особистісно орієнтовані освітні технології”, „Ігрові технології”, „Педагогічна технологія „створення ситуації успіху”, „Технологія колективного творчого виховання”, „Технологія навчання як дослідження”, „Педагогічні інновації та досвід їх впровадження”, „Роль учителя початкових класів в інноваційній діяльності”.

Визначаючи нові підходи до підвищення рівнів готовності майбутніх учителів, ми виходили з положень про те, що найефективніший результат професійної підготовки можна отримати лише за умови створення навчального середовища, яке забезпечувало б професійно-творчий розвиток майбутніх учителів, залучення їх в поле дії конкретних професійних, соціальних, психологічних і педагогічних ситуацій. Для цього поєднували колективний спосіб

навчання із роботою в малих групах, проводили тренінгові заняття. Контрольний зріз показав, що рівень готовності майбутніх педагогів підвищився з середньому на 31%.

Висновок. Отже, глибока трансформація вищої школи, демократизація освітянської діяльності вимагають адекватних змін у професійній підготовці майбутніх фахівців, пошуку та впровадження інноваційних технологій формування нової генерації вчителів-вихователів загальноосвітніх навчальних закладів впровадження у навчальний процес інноваційних технологій є визначальною рисою сучасної педагогічної освіти. Впровадження нетрадиційних педагогічних технологій суттєво змінює освітньо-розвивальний процес, що дозволяє розв'язувати багато проблем розвивального, особистісно-орієнтованого навчання, диференціації, гуманізації, формування індивідуальної освітньої перспективи учнів.

Література :

1. Дичківська І. М. Основи педагогічної інноватики : навч. посіб. / І. М. Дичківська. – Рівне : Зелент, 2001.

2. Інноваційні педагогічні технології : Словник-довідник / автор-упор. І. М. Дичківська. – Рівне; РДГУ, 2003. – 352 с.

Надійшло до редколегії 18. 04. 2010

Мороз В. В. Использование инновационных технологий в подготовке будущего специалиста. В статье обоснованы взгляды на некоторые аспекты теоретико-методических исследований использования инновационных технологий в профессиональной подготовке будущего учителя и предложенное авторское видение особенностей их применения в высшей школе.

Ключевые слова: *инновационные технологии, подготовка будущего учителя, высшая школа.*

Moroz V. V. The use of innovative technologies in preparation of future specialist.

In the article grounded looks to the some aspects of theoretical and methodical research works on the use of the innovation technology in training of the future teacher and author vision of features of their application is offered in higher school.

Key-words: *innovation technology, in training of the future teacher, higher school.*